

Др Страхинја Миљковић,*
ванредни професор,
Правни факултет, Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици
Др Дамјан Даниловић,*
доцент,
Економски факултет, Универзитет у Источном Сарајеву
Босна и Херцеговина

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД
10.5937/zrpfm1-39779

UDK: 347.736(497.6 RS:497.11)

Раd примљен: 23.08.2022.

Раd прихваћен: 19.09.2022.

ДА ЛИ ЛИБЕРАЛНИ МОДЕЛ ЛИЧНОГ СТЕЧАЈА МОЖЕ ПРЕДСТАВЉАТИ ПУТОКАЗ КА ПРАВНОЈ РЕГУЛАТИВИ ИСТОГ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ?*

Апстракт: Незапосленост, слаба потрошачка моћ, немогућност редовног сервисирања кредитних обавеза (проблематични кредити) и измиривања осталих финансијских обавеза, могу представљати факторе које физичко лице – потрошача воде ка инсолвентности. Институт који пружа могућност да се физичко лице – потрошач ослободи дугова без западања у инсолвентност по цену да његова имовина буде предмет извршења је институт личног стечаја. Један од модалитета личног стечаја које треба узети у разматрање приликом будућег нормирања је либерални моде личног стечаја. Либерални модел личног стечаја карактерише отворен приступ који у крајњем исходу води ка потпуном ослобађању – разрешењу од дуга. Ослобађање од дуга есенцијално је обележје овог модела који почива на идеји о пружању шансе за нов финансијски почетак (fresh start), чиме се у први план поставља интерес дужника – потрошача, а ризик се пребацује на повериоца. Правни системи Републике Србије и Републике Српске не познају институт личног стечаја. Правно нормирање института личног стечаја представља изазов за законодавство Републике Србије и Републике Српске, а то посебно из разлога јер није познат судској и правној пракси, док је на правно теоретском нивоу недовољно разматран. Из наведених разлога аутори ће у раду указа-

* strahinja.miljkovic@pr.ac.rs

* ddamjan84@yahoo.com

** Раd представља резултат истраживања на пројекту „Правни поредак Србије и актуелни међународни и регионални процеси“, који финансира Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, у периоду од 2022 до 2024. године.

ти на предности и недостатке либералног модела, односно зашто би требало узети у разматрање овај модел приликом потенцијалне правне регулативе института личног стечаја. Аутори на овај начин покушавају да отворе врата правне дисукције о неопходности поводом законске регулативе института личног стечаја у Републици Србији и Републици Српској.

Кључне речи: физичко лице, лични стечај, либерални модел, инсолвентност, ослобођање од дуга, нов финансијски почетак.

I Увод

II Лични стечај - правни механизам решавања проблема инсолвентности физичког лица

Претече савременог института личног стечаја у рудиментарном облику можемо наћи у римској правној традицији и то кроз институте: а) *missio in bona* и б) *cessio bonorum* (Bridge, 2013:30). У случају института *missio in bona*, *pretor* дозвољава повериоцима да уђу у имање дужника који не може да исплати дугове (губитак части и осуда на затвор) и продаје *bonorum emptori* који има обавезу да исплати повериоце у складу са висином њихових потраживања. Код института *cessio bonorum*, дужник вољно (не губи част и не може бити осуђен) уступа своје имање повериоцима у циљу наплате њихових потраживања.

У погледу појмовног, сматрамо да је исправно користити терминологију стечај над имовином физичког лица (Радовић, 2006:18-19) с тим да ћемо у раду а у складу са савременим тенденцијама користити термин лични стечај.¹ За разлику од института стечаја у компанијском праву, стечај физичког лица не може се поистоветити са стечајем привредног друштва, па самим тим институција банкрота и гашење које се односи на привредно друштво не може се применити на физичко лице. Физичко лице не може се угасити – избрисати из регистра (матичне књиге рођених) и немогуће му је ускратити уставом загарантована права само зато што је неодговоран у погледу измиривања уговорних и законских обавеза.

Лични стечај пружа несолвентном појединцу уредан поступак измиривање обавеза, а у циљу минимизирања ометање осталих аспеката његовог живота, заустављајући на тај начин негативне радње повериоца (*Alba-*

---

¹ Назив стечај над имовином физичког лица је више описне природе и у упоредноправној теорији и пракси се не користи, већ се користе неке једноставније синтагме, као што су *individual bankruptcy*, *consumer bankruptcy* и *personal bankruptcy*.

nesi, Nosal, 2015:8). Применом института личног стечаја физичком лицу се пружа нова шанса да уз финансијску дисциплинованост поново буде учесник у правном промету и тиме ствара вредност.² Треба назначити да финансијска ресоцијализација (финансијска рехабилитација) савесног несолвентног дужника представља још једну ако не и најзначајнију сврху постојања института личног стечаја. Финансијска ресоцијализација пружа могућност новог финансијског почетка (*fresh start*), чији се основни циљ огледа у избегавању нарушавања будућих економских (кредитних) перформанси дужника, пружа му се могућност брзог повратка на кредитно тржиште. Ипак, без обзира на све треба нагласити да лични стечај оставља последице као што су: а) штете за будуће стицање кредита и б) стигма повезана са банкротом (Robe, Steiger, 2015:38).

III Правни режими регулативе личног стечаја

Правне режиме личног стечаја можемо класификовати у две категорије: а) либерални или б) конзервативни (Радовић, 2006:28). Стечајно законодавство САД-еа је типичан представник либералног режима, а самим тим наклоњенији је дужницима (*consumer-friendly*). Усвајањем Нелсоновог закона (Bankruptcy Act of 1898 - Nelson Act, July 1, 1898), чак и некомерцијални дужници могу поднети захтев за лични банкрот, тражећи да се неки или сви дугови отпусте, да им се удовољи захтеву и да наставе са својим животима (Robe, et al. 2015:37). У континенталној Европи законодавне промене и реформе започиње Данска 1984. године, трасирајући смернице у изради закона о личном стечају (Niemi-Kiesilainen, 1999:488). Ипак, иако Данска започиње реформе у домену института личног стечаја, доминантан је модел Немачког личног стечаја који одликује конзервативност па самим тим је рестриктивнији и наклоњенији повериоцима (*creditor-friendly*). У периоду од 2000-те године, нове државе чланице ЕУ (централне и источне Европе) доносе законе о личном стечају или реформишу постојеће законе о стечају следећи мање више немачки модел (Ramsay, 2017:5).

3.1. Либерални модел личног стечаја

Основна карактеристика либералног модела је предвиђање мањег броја предуслова за покретање поступка личног стечаја (тзв. отворен приступ).

---

2 Дисциплиновати се може на начин: а) што ће уз остављање нужних средстава и одређене имовине (изузете имовине) неопходних за живот њега и његове породице, одређена имовина (неизузета имовина) бити предмет колективног и сразмерног намирења поверилаца или б) се предвидети дугорочни план отплате дугова уз остављање довољно средстава за нормалан живот.

Отворен приступ упућује на идеју да савесни инсолвентни дужник добија приступ процедури стечаја која у крајњем исходу води ка потпуном ослобађању (разрешењу) од дуга (U. S. Supreme Court, *Local Loan Co. v. Hunt*, 292 U.S. 234 (1934) No. 783).³ Могућност разрешења од дуга је есенцијално обележје либералног модела, у чијем темељу лежи идеја новог почетка (*fresh start*) (Hirsch, 1994:175-176), чиме се у први план ставља интерес дужника, а ризик пребацује на повериоце као економски јачу страну (Vodul, 2014:340). Концепт новог почетка упућује на право дужника да буде ослобођен дуга насталог пре отварања стечаја кроз релативно кратак и формални поступак (Reifner, Kiesilainen, Huls, Springeneer, 2003:165-166).

3.1.1. САД

Стечајно законодавство САД-еа представља родоначелника развоја регулативе о личном стечају. Стечај је првенствено регулисан *Bankruptcy Reform Act*-ом из 1978. године,⁴ са изменама и допунама, познатијим као „*Bankruptcy Code*“ (Goodson, 2021:2-3). Тренутна верзија *Bankruptcy Code* кодификована је у Наслову 11 *United States Code*⁵ којим се регулише и лични стечај. У складу са одредбама Наслова 11 *United States Code* за физичка лица предвиђа две форме покретања личног стечаја и то у складу са: а) поглављем 7 или б) поглављем 13.

3.1.1.1. Поглавље 7.

Да би се квалификовао за олакшице према одредбама поглавља 7 (*Title 11 United States Code – 11 U.S.C. Chapter 7 Liquidation*) као стечајни дужник се може појавити физичко лице, ортачко друштво, корпорација или други пословни субјект.⁶ Поступак се може покренути на предлог дужника (добровољно), пред надлежном стечајним судом, или од стране поверилаца (принудно).⁷ Подношење предлога за покретање поступка „аутоматски задржава“ већину радњи принудне наплате против дужника или његове имовине.⁸ Поред предлога за покретање поступка, дужник суду подноси: (1) распон имовине и обавеза; (2) распоред текућих прихода

3 U. S. Supreme Court, *Local Loan Co. v. Hunt*, 292 U.S. 234 (1934) No. 783. Преузето 22.07.2022. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/292/234/>

4 Bankruptcy Reform Act of 1978 (amendments to the Bankruptcy Code in 1984, 1986, 1994, and 2005) - Bankruptcy Code (*Pub. L. 95-598, 92 Stat. 2549, November 6, 1978*).

5 United States Code. Преузето 10.07.2022. <https://uscode.house.gov/>

6 Title 11 Ch. 1. § 101 (41), §109 (b). United States Code – U.S.C.

7 Title 11 Ch. 3. § 303. U.S.C.

8 Title 11 Ch. 3. § 362. U.S.C.

и расхода; (3) изјаву о финансијским пословима и (4) распоред извршних уговора и закупа који нису истекли.⁹ Дужник достаља и: а) списак свих поверилаца и износ и природу њихових потраживања; б) извор, износ и учесталост прихода; в) списак целокупне имовине; и г) детаљан списак месечних животних трошкова дужника, односно хране, одеће, режије, пореза, превоза, лекова, итд. Треба истаћи да будући приход (зарада) коју дужник стекне након отварања стечаја не постаје део стечајне масе, те дужник њиме може слободно управљати и располагати (Levis, 2006:38).

По овој процедури дужник има могућност да поднесе и списак одређене имовине (*exempt property*)¹⁰ коју изузима од потраживања.¹¹ Једина финансијска обавеза која погађа дужника је да уступи постављеном супервизору или поверенику (*trustee*) неизузету имовину (*not exempt property*)¹² коју поседује у време отварања стечаја ради њене ликвидације и расподеле повериоцима (Levis, 2006:38). Неизузета имовина (ако уопште постоји) се продаје, а добијени износ се расподељује повериоцима сразмерно висини њихових потраживања. У околностима ако је сва имовина дужника изузета или подлеже заложном праву, стечајни управник подноси извештај суду „без имовине“, које за последицу има ненамирење необезбеђених поверилаца. Ипак, ако се учини да је случај на самом почетку предмет „имовине“ (постоји неизузета имовина), необезбеђени повериоци у преклузивном року од 90 дана од датума одређеног за састанак поверилаца морају пријавити потраживања.¹³

Кључно обележје ове процедуре је да она допушта дужнику да окончањем поступка добије разрешење од дугова насталих пре подношења

---

9 Rule 1007(b). Federal Rules of Bankruptcy Procedure – F.R.B.P. (Effective August 1, 1983, as amended to Dec. 1, 2021). Преузето 10.07.2022. <https://www.law.cornell.edu/rules/frbp>

10 Изузету имовину (*exempt property*) чине предмети који спадају у посебне категорије имовине које дужник може да задржи а неопходни су му за нормално функционисање, која може укључивати: породичну кућу; моторна возила, до одређене вредности; разумно неопходну одећу; разумно неопходне кућне потрештине и намештај; кућни апарати; накит, до одређене вредности; пензије; део капитала; дужников алат дужниковог заната или професије, до одређене вредности; део неисплаћених, али зарађених плата; јавна давања, укључујући јавну помоћ (социјалну помоћ), социјално осигурање и накнаду за незапослене; штете досуђене због личних повреда.

11 Title 11 Ch. 5. § 522 (b). U.S.C.

12 Имовина која није изузета (*not exempt property*), а које се дужник обично мора одрећи укључују: скупе музичке инструменте, осим ако је дужник професионални музичар; збирке маркица, кованица и других вредних ствари; породично наслеђе; готовина, банковни рачуни, акције, обвезнице и друга улагања; други аутомобил или камион; друга кућа или кућа за одмор.

13 Rule 3002 (c). F.R.B.P.

предлога за отварање личног стечаја (без излагања будућим обавезама поводом исплате дуга) (Levis, 2006:38) с једне стране, и да се повериоци уредно исплаћују до те мере да дужник има средства на располагању за плаћање (Gerhard, 2009:2) с друге стране. Ослобађање дужника личне одговорности за већину својих дугова онемогућава повериоца да покреће или наставља било какву правну или другу радњу против дужника ради наплате потраживања. Треба истаћи да дужник не сноси одговорност за разрешене дугове. Ипак, у одређеним околностима суд може ускратити разрешење дужнику ако утврди да дужник: а) није водио одговарајуће књиге или финансијску евиденцију; б) није успео да објасни на задовољавајући начин губитак имовине; в) починио кривично дело због банкрота (попут кривоклетства); г) није послушао наредбу стечајног суда (превара, преношење, скривање или уништавање имовине која би постала део стечајне масе) или д) није успео да заврши одобрени курс наставе у вези са финансијским управљањем.¹⁴

На крају треба истаћи да се дужнику пружа могућност добровољне конверзије случаја из поглавља 7 у поглавља 11,¹⁵ 12¹⁶ или 13¹⁷, и то све под условом да може да буде дужник према новом поглављу. Ипак, није дозвољена реверзибилност добровољне конверзије случаја из поглавља 7 у нека од наведена поглавља, а то под условом да случај претходно није преведен у поглавље 7 из неког од наведених поглавља.¹⁸

3.1.1.2. Поглавље 13.

За разлику од поглавља 7 где се као дужници могу јавити физичко лице, ортачко друштво, корпорација или други пословни субјект, према одредбама поглавља 13 (*Title 11 U.S. Code Chapter 13 Adjustment of debts of an individual with regular income*) као дужник једино се може јавити физичко лице. Предности покретања личног стечаја по правилима наведеног поглавља су: а) да се дужнику са редовним приходима (будући приходи) омогућава да путем плана отплате репрограмира дугове у периоду од 3-5 година¹⁹ и

14 Title 11 Ch. 7. § 727. U.S.C.; Rule 4005. F.R.B.P.

15 Title 11 Ch. 11. - Reorganization (sections 1101 to 1195). U.S.C.

16 Title 11 Ch. 12. - Adjustment of debts of a family farmer or fisherman with regular annual income (sections 1201 to 1232). U.S.C.

17 Title 11 Ch. 13. - Adjustment of debts of an individual with regular income (sections 1301 to 1330).

18 Title 11 Ch. 7. § 706 (a). U.S.C.

19 Ако је тренутни месечни приход дужника мањи од примењиве државне медијане, план ће бити три године. Ако је тренутни месечни приход дужника већи од примењиве

б) да се дужнику пружа прилику да сачува своју имовину од заплене (не тражи се да се одрекне имовине ради намирења стечајних поверилаца) (Dick, Lehnert, 2007:4).

Процедура покренута у складу са поглављем 13. не укључује непосредно разрешење од дуга, већ подразумева реорганизацију дуговања путем плана отплате и то уступањем будуће зараде или других будућих прихода стечајном поверенику (*trustee*) на управљање у циљу извршења плана отплате (*payment plan*).²⁰ Повереник се јавља у улози проценитеља и исплатиоца (прикупља исплате од дужника и врши расподелу повериоцима),²¹ организује састанак поверилаца и дужника, на коме се одлучије предложеним условима плана отплате,²² који садржаи редовне исплате у виду фиксних износа (двонедељно или месечно).

План отплате се подноси на одобрење суду²³ који ако је потврђен обавезују дужника и повериоце.²⁴ План отплате мора бити саобразан пројектованом расположивом приходу, што суштински значи да обрачунавање пројектованог расположивог прихода захтева предвиђање колико ће дужник зарадити (стећи) током периода плана (3-5 година) и колико треба од овог износа одбити трошкове који су разумно потребни за издржавање дужника и његове породице. Ако је тренутни месечни приход дужника мањи од примењивог државног медијалног прихода (с обзиром у којој се држави покреће поступак), план отплате је на три године, а ако је месечни приход већи план отплате је на пет година. Повереник распоређује средства у складу са условима плана отплате, с тим да се повериоцима може понудити мање од пуне исплате њихових потраживања. Иако потврда плана отплате даје право да задржи имовину све док се извршавају исплате, дужник не може стварати нов дуг без консултација са повереником (додатни дуг може угрозити испуњење плана оплате).²⁵ Приликом исплате могу насупити околности које могу угрозити динамику извршења плаћања

државне медијане, план обично мора бити на пет година. Планом ни у ком случају не могу бити предвиђене исплате дуже од пет година. - Title 11 Ch. 13. § 1322 (d). U.S.C.

20 Покретањем поступка и достављањем неопходних докумената (исти као и у поглављу 7.) долази до: а) аутоматског заустављања радњи наплате над приходима дужника или његове имовине – Title 11 Ch. 3. § 362 и б) именована непристрасног повереника (*trustee*) – Title 11 Ch. 13. § 1302. U.S.C.

21 Title 11 Ch. 13. § 1302 (b). U.S.C.

22 Title 11 Ch. 3. § 343. U.S.C.

23 У случају да план отплате буде одбијен може се поднети нов измењен план отплате. - Title 11 Ch. 13. § 1323. U.S.C.

24 Title 11 Ch. 13. § 1327. U.S.C.

25 Title 11 Ch. 13. §§ 1305 (c), 1322 (a) (1), 1327. U.S.C.

по плану (поверилац може да приговори или да прети да ће приговорити плану, или дужник можда нехотице није успео да наведе све повериоце) што дужнику оставља могућност да план отплате измени после потврде.²⁶ Изузетно, након потврде плана отплате могу настати околности које спречавају његово испуњење, те у таквим ситуацијама дужник може затражити од суда „отпуст у случају потешкоћа“ и то ако: 1) је неуспех да изврши исплате настао услед околности ван његове контроле и без његове кривице; 2) су повериоци добили најмање онолико колико би добили у случају ликвидације из поглавља 7; 3) измена плана није могућа и 4) повреда или болест спречава запослење дужника које је довољно за финансирање чак и измењеног плана отплате.²⁷

По завршетку свих исплата, а у складу са планом отплате, дужник има право на разрешење ако: 1) потврди (ако је применљиво) да су све обавезе које су доспеле пре издавања потврде о разрешењу измирене; 2) није добио отказ у претходном случају поднетом у одређеном временском оквиру (две године за претходне случајеве из поглавља 13 и четири године за претходне случајеве из поглавља 7, 11 и 12) и 3) је завршио курс из финансијског управљања.²⁸ Ипак, суд неће аутоматски приступити разрешењу све док не утврди, а након обавештења и саслушања, да нема разлога да верује да је у току било који поступак који би могао довести до ограничења на изузећу дужникове имовине.²⁹

3.2. *Means test*

Треба назначити да као и већина облика осигурања, отплата дуга понуђена у стечају може створити морални ризик (Albanesi et al. 2015:8). Све до 2005. године претежан број инсолвентних физичких лица приликом подношења предлога за покретања личног стечаја преферирао је процедуру предвиђену поглављем 7.³⁰ Наиме, и она лица која су имала довољно прихода опредељивала су се за процедуру у складу са одредбама поглавља 7, избегавајући на тај начин да покрену процедуру у складу са одредбама по-

26 Title 11 Ch. 13. §§ 1323, 1329. U.S.C.

27 Title 11 Ch. 5. § 523. U.S.C.

28 Title 11 Ch. 13. § 1328. U.S.C.

29 Title 11 Ch. 13. § 1328 (h). U.S.C.

30 Током 2020 године од укупног броја покренутих личних стечајева 71,65% се решавало у складу са поглављем 7. Преузето 15.07.2022. https://s3.amazonaws.com/abi-org/Newsroom/Bankruptcy_Statistics/Quarterlynonbusinessfilingsbychapter1994-Present.pdf

главља 13.³¹ Реформом стечајног законодавства, усвајањем *Abuse Prevention and Consumer Protection Act (BAPCPA)*³² предвидело се неколико новина, и то: а) тест дохотка (*means test*) за поглавље 7; б) фиксни петогодишњи план отплате за поглавље 13; и г) похађање обавезних часова кредитног саветовања од стране дужника (White, 2006:10-15). Најзначајна, а самим тим и кључна новина, а све у циљу отклањања потенцијалног преварног понашања дужника, је предвиђање сложеног математичког (економетријски) формулисаног теста подобности (*means test*) за поглавље 7 (DeFalaise, 2006:2) (Gross, Kluender, Liu, Notowidigdo, Wang, 2020). Предвиђањем *means test*-а, учињен је значајан искорак ка праведнијем систему заштите интереса повериоца односно онемогућено је дужнику који има редовне приходе из којих може подмитрити потраживања да оптира за процедуру која би га у смислу могућности разрешења дугова изједначила са дужником који не остварује приходе али има имовину која може послужити за измирење обавеза.

На основу наведеног суд може одбити покретање поступка личног стечаја по правилима поглавља 7, када је текући месечни приход³³ дужника (дугови су првенствено потрошачки, а не пословни) већи од државног медијалног прихода и ако утврди да би одобравање олакшица (поглавље 7) представљало злоупотребу.³⁴ Претпоставља се да злоупотреба постоји ако је укупни текући месечни приход дужника током 5 година, умањен за одређене трошкове,³⁵ те се у таквим околностима захтева се обавезна примена *means test*-а (тест подобности). Само онда када *means test* покаже да је месечни приход испод медијалног прихода, омогућава се заинтересованом лицу покретање поступак личног стечаја у складу са поглављем 7. (Gerhard, 2009:2). Дужник има могућност да оповргне претпоставку злоупотребе доказивањем посебних околности које оправдавају додатне трошкове или

---

31 Personal Bankruptcy Statistics for 2020. Преузето 15.07.2022. <https://www.fool.com/the-ascent/research/personal-bankruptcy-statistics/>

32 Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act of 2005 (BAPCPA), (*Pub. L. 109-8, 119 Stat. 23*, enacted April 20, 2005).

33 Текући месечни приход који дужник прима означава просечни месечни приход примљен током шест календарских месеци пре почетка стечајног поступка, укључујући редовне доприносе за трошкове домаћинства, приход од супружника, али не и приходе од социјалног осигурања или уплате када је дужник жртва одређених кривичних дела. – Title 11 Ch. 1. § 101 (10A). U.S.C.

34 Title 11 Ch. 7. § 707(b). U.S.C.

35 Трошкови већи од \$12.850 или 25% дужничког неприоритетног неосигураног дуга, све док је тај износ најмање \$7.70011 - Title 11 Ch. 7. § 707 2 (A). U.S.C.

прилагођавањем текућег месечног прихода, с тим да ако у томе не успе поступак се покреће по правилима поглавља 13.³⁶

IV Импликације за Републику Србију и Републику Српску

Једна од могућности, односно правно-политичких опција за решење проблема презадужености грађана која непосредно коиндицира потенцијалну инсолвентност истих је предвиђање института личног стечаја путем регулативе (закон) којим би се на конзистентан начин уредила ова материја у правним система Републике Србије и Републике Српске.

Оно што представља дилему, а самим тим и тражи одговор, је да ли треба донети законски акт само да би се донео не сагледавајући последице и домете таквог законског акта или треба донети акт на искуствима земаља које су га већ донеле и примењују га, сагледавајући све предности и недостатке истог? Ово је правно-политичко питање о којем има да одлучи законодавац. Са теоријско правног гледишта увек се треба водити тиме да законски акт не треба преписати већ га треба донети у складу са потребама и околностима које владају у одређеном друштву (економија, социјална структура, менталитет). Вођени овим консидерацијама сматрамо да је време да се отвори дискусија о потреби доношења стечајне регулативе физичких лица, при чему од користи може бити бар начелни осврт на упоредноправна законодавства, а у овом случају решења предвиђена одредбама Наслова 11 United States Code.

Респектујући изложен модел личног стечаја у овом случају либерални модел, Законом би се имали постићи општи и посебни циљеви. Општи циљ због којег је потребно увести институт личног стечаја јесте систем који ће резултирати стварањем услова да грађани репрограмирају обавезе или да се ослободе од преосталих обавеза и омогући им се нови финансијски почетак, а да се повериоцима пружи могућност да равномерно намире своја потраживања. У оквиру овог општег циља, остварили би се и посебни циљеви: 1) стварање услова да се кроз неформалне (неинституционалне) и формалне (институционалне – суд) оквири постигне договор између повериоца и дужника око реструктурирања постојећих обавеза; 2) стварање услова за одговорно и економски рационално понашање и 3) растерећење судског система од вођења безуспешних и вишеструких извршних поступака.

Међутим, увођење института личног стечаја као новог института представља озбиљан изазов који подразумева не само испуњеност одређених

---

36 Title 11 Ch. 7. § 707 (b) (1). U.S.C.

социјало-економских и правних претпоставки у смислу операбилности једног таквог система, него и скрупuloзан аналитичко-законодавни рад. Осим тога, у креираном оквиру би се морала пронаћи адекватна законска решења за читав низ специфичних питања која покреће увођење института личног стечаја у правне системе Р. Србије и Р. Српске, а законом би требало регулисати: 1) лица на која се закон односи; 2) услове под којима се може покренути поступак за отварање личног стечаја, односно прогласити лични стечај (предвиђање стечајног разлога); 3) неформалне и формалне фазе и процедуре, као и надлежност неформалних (вансудских) и формалних (судских) органа и субјеката, 4) детаљна правила судског поступка спровођења личног стечаја, (надлежност, отварање поступка и правне последице отварања поступка личног стечаја, као и заакључење поступка); 5) ослобођење (разрешење) дужника или ускраћивање ослобођења од преосталих обавеза, и сл.

V Закључак

Идеја регулисања личног стечаја је да се дужницима понуди перспектива за будућност, да им се пружи подстицај да остану продуктивни, уместо да капитулирају пред зависношћу од животног благостања и суштинском принудном служењу повериоцима. Иако не постоји универзално усаглашени скуп правила или стандарда који би гарантовао некакав најбољи систем личног стечаја, кроз досадашњу праксу примене различитих модела искристалисали су се извесни ставови о предностима и недостацима разних модела (либерални и конзвервативни). Данас можемо говорити о високом степену сагласности о кључном скупу преферираних карактеристика једног доброг система личног стечаја у виду правила која одражавају тзв. најбољу праксу националних стечајних законодавстава у третману презадужености грађана.

Закон који би увео лични стечај у правни систем Републике Србије и Републике Српске створио би услове за консолидацију презадужених грађана и њихов нов и одговорнији финансијски почетак. Увођење у право (закон) института личног стечаја као новог института представља озбиљан изазов и захтева да се пре правно-политичких избора, опредељења и одлука, исправно сагледају дometи, предности и недостаци појединих решења у светлу упоредно правне регулативе, а све у циљу профилисање решења које ће најбоље одговарати специфичним потребама решавања проблема презадужених грађана Републике Србије и Републике Српске.

Отуда, у случају да се донесе одлука о доношењу Закона којим би се увео и уредио лични стечај у правни систем, приликом конципирања Закона

о личном стечају, би свакако осим анализе упоредног законодавства и праксе, требало уважити ставове који су плод критичког промишљања водећих европских и светских експерата у материји личног стечаја, а који се могу идентификовати у различитим експертским извештајима и препорукама, укључујући и Извештај Светске банке о третману инсолвентности физичких лица (*Report on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons*).

На крају можемо закључити, да у конципирању новог Закона којим би се регулисала материја личног стечаја посебно треба повести рачуна да се њиме афирмишу основна начела модерног поступка личног стечаја, а све у складу са потребама, захтевима и могућностима (правним, економским и менталним) који владају у Републици Србији и Републици Српској.

Литература / References

Albanesi, S. Nosal, J. (2015). Personal Bankruptcy in the US: Effects of the 2005 Reform. *Journal for Institutional Comparisons*, Vol. 13, no. 4.

Bodul, D. (2014). About needs and Possibilities of Implementation of Consumer Bankruptcy Institute in Legal System of Bosnia and Herzegovina. *Analss Law Faculty in Zenica*, no. 14.

Bridge, C. (2013). Insolvency – a second chance?, Law in transition 2013. *Law in Transition Journal*.

Goodson J. M. (2021). Bankruptcy Law. *Duke Law*, rev. 01/2021. Преузето 31.07.2022. <https://law.duke.edu/sites/default/files/lib/Bankruptcy-Law-a11y.pdf>

DeFalaise A. M. (2006). Means Testing and Preventing Abuse by Consumer Debtors. *USA Bulletins*, Vol. 54 No. 4.

Dick, A. A. Lehnert, A. (2007). Personal Bankruptcy and Credit Market Competition. Federal Reserve Bank of New York Staff Reports, no. 272. Преузето 05.08.2022. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/60538/1/522102395.pdf>

Gerhard, M. (2009). Consumer Bankruptcy Regimes and Credit Default in the US and Europe a comparative Study. *CEPS Working Document*, No. 318/July 2009.

Gross, T. Kluender, R. Liu, F. Notowidigdo, J. M. Wang, J. (2020). *The Economic Consequences of Bankruptcy Reform*. Преузето 10.08.2022. https://users.nber.org/~notom/research/BAPCPA_Paper_nov2020.pdf

Hirsch, J. A. (1994). Inheritance and Bankruptcy: The Meaning of the „Fresh Start. *Hastings Law Journal*, Vol. 45, Issue 2.

Levis B. P. (2006). Personal Bankruptcy in Common Law Countries *7 Common Law Review*.

Niemi-Kiesiläinen, J. Henrikson, A. S. (2005). Bureau of the European Committee on Legal Co-Operation (CDCJ-BU). *Report on Legal Solutions to Debt Problems In Credit Societies*. Преузето 12.08.2022. <https://rm.coe.int/16807004bd>.

Niemi-Kiesiläinen, J. (1999). Consumer Bankruptcy in Comparison: Do We Cure a Market Failure or a Social Problem?. *Osgoode Hall Law Journal*, Vol. 37, Nos. 1 & 2.

Радовић, В. (2006). *Индивидуални стечај*, Досије: Београд.

Ramsay, I. (2017). *Personal Insolvency in the 21st Century A Comparative Analysis of the US and Europe*. Portland.

Reifner, U. Kiesilainen, J. Huls, N. Springeneer, H. (2003). *Consumer Overindebtedness and Consumer Law in the European Union*. Преузето 13.08.2022. http://www.knl.lv/raksti_data/1147/parskats_ES_2003.pdf

Robe, M. Steiger, E. M. (2015). Insolvency and its Consequences: A Historical Perspective. *Journal for Institutional Comparisons*, Vol. 13, no. 4.

White, J. M. (2006). Abuse or Protection? Consumer Bankruptcy Reform under 'ВАРСРА'. *Économie publique*, no. 18-19.

Законски акти

Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act of 2005 (ВАРСРА), (*Pub. L. 109-8, 119 Stat. 23*, enacted April 20, 2005).

Bankruptcy Reform Act of 1978 (amendments to the Bankruptcy Code in 1984, 1986, 1994, and 2005) - Bankruptcy Code (*Pub. L. 95-598, 92 Stat. 2549*, November 6, 1978).

United States Code. Преузето 10.07.2022. <https://uscode.house.gov/>

Federal Rules of Bankruptcy Procedure (Effective August 1, 1983, as amended to Dec. 1, 2021). Преузето 10.07.2022. <https://www.law.cornell.edu/rules/frbp>

Судска пракса

U. S. Supreme Court, *Local Loan Co. v. Hunt*, 292 U.S. 234 (1934) No. 783. Преузето 22.07.2022. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/292/234/>

*Strahinja Miljković, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Priština in Kosovska Mitrovica*
*Damjan Danilović, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Economics, University in East Sarajevo
Bosnia and Herzegovina*

***CAN THE LIBERAL CONCEPT OF PERSONAL BANKRUPTCY
SERVE AS A GUIDE IN REGULATING THIS INSTITUTE IN THE
REPUBLIC OF SERBIA AND REPUBLIKA SRPSKA?***

Summary

Unemployment, weak consumer power, inability to regularly service credit obligations (problem loans), and inability to settle other financial obligations may be the factors that lead a natural person (consumer) to insolvency. The institute of personal bankruptcy is an institute which provides an opportunity for a natural person (consumer) to be relieved from debts without falling into insolvency, at the cost of having his/her property subject to enforcement. The liberal model of personal bankruptcy is one of the modalities of personal bankruptcy that should be taken into consideration during future regulation. The liberal model of personal bankruptcy is characterized by an open approach, which ultimately leads to a complete discharge of debt. Debt relief is an essential feature of this model, which is based on the idea of providing a chance for a new financial start (fresh start), which puts the interest of the debtor-consumer in the foreground, and the risk is transferred to the creditor. The legal systems of the Republic of Serbia and Republika Srpska do not recognize the institute of personal bankruptcy. Establishing the normative framework of the institute of personal bankruptcy may be a challenge for the legislations of Serbia and Republika Srpska, especially because it is insufficiently considered in domestic legal theory and fairly unknown in judicial and legal practice. For the stated reasons, the authors will point out to the advantages and disadvantages of the liberal model of personal bankruptcy, focusing on why this model should be taken into consideration during the potential legal regulation of the institute of personal bankruptcy. In this way, the authors attempt to initiate a legal discussion about the necessity of the legal regulation of the institute of personal bankruptcy in the Republic of Serbia and Republika Srpska.

Keywords: *natural person, personal bankruptcy, liberal model, insolvency, debt relief, financial fresh start.*